

Abant Sosyal Bilimler Dergisi
Journal of Abant Social Sciences

2024, 24(3): 1152-1171, doi: 10.11616/asbi.1516668

Kazakistan Örneğinde Türk Devletleri Teşkilatı Üyelerinin Ulus İnşa Politikaları

The Nation-Building Policies of the Members of the Turkic States Organization in the Case of Kazakhstan

Sharifa GİRİTLİOĞLU¹

Geliş Tarihi (Received): 15.07.2024

Kabul Tarihi (Accepted): 23.09.2024

Yayın Tarihi (Published): 30.11.2024

Öz: Bu çalışma, Kazakistan örneğinde, Türk Devletleri Teşkilatı'na (TDT) üye devletlerin ulus inşa etme politikalarını konu almaktadır. Çalışma kapsamında TDT üyelerinin ulus inşa etme politikalarının nasıl uygulandığı sorusuna cevap aranırken, özellikle Kazakistan örneğinde ulusal kimlik gelişimini çevreleyen konulara ilişkin araştırma yapılmıştır. Araştırmada yöntem olarak, Kazakistan'ın ulus inşası sürecinin tarihi, sosyo-kültürel ve ento-politik yönlerini incelemek için nitel metot kullanılmakta olup, resmi hükümet raporları, açıklamalar, tarihi kayıtlar, akademik yayınlar ve resmi haber ajansları dahil olmak üzere farklı kaynaklardan veri toplanmış ve analiz edilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre her TDT üyesi ülke, kendi özgün tarihlerine, kültürlerine ve coğrafyasına uygun şekilde ulusal kimliklerini geliştirmek için farklı stratejiler benimsemiştir ve Kazakistan örneğinde ulus inşa politikalarında kimlik, dil, etnik politika gibi ortak temalar bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türk Devletleri Teşkilatı, Kazakistan, Ulus İnşası, Ulusal Kimlik, Dil Politikası.

&

Abstract: This research seeks to understand the country-wide programs of nation-building by member states of Turkic States Organization (TSO) with dedicated focus on Kazakhstan. The study aims to provide answers as to how TSO members conduct their nation-building process and also looks into development of national identity, mostly in respect to Kazakhstan. A qualitative approach was employed in this research that investigated historical, socio-cultural and ethno-political aspects behind the process of Kazakhstan's nation-building. Statistical data were taken from various sources like governmental reports, declarations, official records, scholarly publications and state news agencies. From the analysis, it is evident that every TSO member has a unique approach towards developing their national identity based on diverse historical, cultural and geographical factors. In relation to Kazakhstan there are certain key issues such as language use, identity and ethnic policy in addition other issues which emerge as crucial aspects in building a nation for example identity.

Keywords: Organization of Turkic States, Kazakhstan, Nation-building, National Identity, Language Policy.

Atıf/Cite as: Giritlioğlu, S. (2024). Kazakistan Örneğinde Türk Devletleri Teşkilatı Üyelerinin Ulus İnşa Politikaları. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(3), 1152-1171. doi: 10.11616/asbi.1516668

İntihal-Plagiarizm/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/asbi/policy>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University, Since 2000 – Bolu

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Sharifa Giritlioğlu Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, sharifa.giritlioglu@ayu.edu.kz. (Sorumlu Yazar)

1. Giriş

1991 yılında SSCB'nin dağılması sonucunda ortaya çıkan on beş cumhuriyetin her biri bağımsızlık sonrasında uluslararası arenada kendine özgü pozisyonu benimsemiştir. Kazakistan bu konuda Orta Asya'da yer alan, yüzölçümü açısından dünyada dokuzuncu sırada gelen ve son nüfus sayımına göre 20 milyonluk nüfusa sahip ülkedir. Doğal kaynakları açısından zengin, ekonomik ve jeopolitik açıdan stratejik öneme sahip olan Kazakistan bölgesel lider konumuna aday ülkedir. Kuvvetli komşularla çevrili (Kuzeyde Rusya, Doğuda Çin) olan Kazakistan aynı zamanda Türk Devletleri Teşkilatı'nın kurucu üyesi ve bir Türk Cumhuriyetidir. Bu çalışmada, Türk Devletleri Teşkilatı'nın kurucu üyesi Kazakistan'da ulus inşa politikaları incelenmekte olup diğer TDT asil üyelerinde bu sürecin nasıl geliştiğine, bu politikaları tanıtımına nasıl katkıda bulunduğuna, daha çok önem verilen faktörler değerlendirilerek kıyaslamalı analiz yapılmaktadır. Örnek ülke olarak özellikle Kazakistan'ın bu çerçevedeki deneyimi daha detaylı bir şekilde incelenmektedir. TDT'na üye ülkeler genelinde ulusal kimliğinin daha geniş bağlamını göz önünde bulundurarak, Kazakistan'da ulusal kimliğin şekillendirilmesi ve kültürel uyumun teşvik edilmesiyle ilgili stratejiler, girişimler ve zorluklar araştırılmaktadır.

Çalışmada öne sunulan sorunlar ilk olarak TDT üyeleri tarafından uygulanan ulus inşası politikalarının etkisi ve bunların özellikle Kazakistan bağlamında ulusal kimliğinin geliştirme konusunda kapsamlı bir literatür eksikliği; ikinci olarak, çeşitli etnik yapıya sahip Kazakistan'da bu gruplar arasındaki tarihi ve kültürel farklılıklar göz önüne alındığında, çeşitli etnik grupların birleşik bir ulusal kimliğe entegre edilmesinde zorlukların bulunmasıdır; son olarak, Jeopolitik dinamikler ve uluslararası ilişkiler gibi dış faktörler, Kazakistan'ın ulus inşa etme politikalarını ve ulusal kimliğinin desteklenmesini etkileyebilir, bu etkilerin doğasına bağlı olarak zorluklar veya fırsatların bulunmasıdır.

Bu araştırmanın amacı, TDT kurucu üyesi Kazakistan'da ulusal kimlik politikalarını geliştirme süreci ile diğer üye devletlerinin ulusal kimlik inşa politikaları geliştirme süreçlerini analiz etmek ve bu politikaların ulusal kimlik, dil, etnik çeşitlilik ve bölgecilik konularını nasıl ele aldığına odaklanmaktır. Kazakistan'ın ulusal birlik ve kültürel uyum duygusunu geliştirmede kullandığı ulus oluşturma stratejilerinin etkinliğini değerlendirmektir ve bu kapsamda Kazakistan'ın tarihi, kültürel ve jeopolitik bağlamları içerisinde ulusal birlik ve istikrarı geliştirmek için kullandığı diğer TDT üye ülkeleri ile ortak temaları ve benzersiz yaklaşımları anlamayı amaçlamaktadır. Son olarak Kazakistan'ın ulusal kimliğinin desteklenmesi ve ulus inşası politikalarının uygulanmasında karşılaştığı zorlukları ve fırsatları belirlemektir.

Araştırmada şu sorulara cevaplar aranmaktadır; Kazakistan ulusal kimlik oluşturma stratejilerinde dil teşvikine nasıl öncelik vermektedirler? Tarihsel bağlamlar dil politikalarını nasıl etkilemektedir? Kazakistan'da dil politikaları ulusal kimlik inşası sürecinde önemi nedir? Kazakistan sınırları içerisinde etnik çeşitliliği yönetmek için hangi stratejileri kullanmaktadır? Etnik çeşitliliği ulusal birlikle dengeleme konusunda ne gibi zorluklarla karşılaşmaktadır? Bölgesel ve uluslararası ilişkiler Kazakistan'ın ulus inşa etme politikalarını nasıl etkilemektedir? Modern çağda Kazakistan'ın ulus inşa etme süreçlerinde karşılaştığı temel zorluklar nelerdir?

Çalışma, bu araştırma sorularını ele alarak, TDT üyesi Kazakistan örneğinde ulus inşa etme politikalarına ilişkin kapsamlı bir anlayış sağlamayı, uygulanmakta olan stratejileri ve Kazakistan'ın ulusal kimlik ve birliği geliştirmede karşılaştığı benzersiz zorlukları vurgulamayı amaçlamaktadır.

2. Kavramsal ve Teorik Çerçeve: Ulus İnşasının Tanımı ve Önemi

Alesina ve Reich (2015), "ulus inşası"², vatandaşların yeterli ortak çıkarları, hedefleri ve tercihleri paylaştığı, ayrılma arzularını caydıran bir birlik duygusunu teşvik ettiği ulusları şekillendirme süreci olarak tanımlamaktadır (Alesina ve Reich, 2015:3). Berger'e göre ulus inşası (veya devlet inşası), burada, uluslararası düzeyde tanınmış bir ulusal toprak üzerinde, devletin kurulması ve sağlanması

---

² Bazı çalışmalarda "devlet inşası" ve "ulus inşası" terimleri zaman zaman birbirinin yerine kullanılmaktadır. Bu çalışmada, "devlet inşası" tipik olarak işlevsel bir devlet için gerekli olan idari kurumlarının oluşturulma süreci; "ulus inşası" ise iyi işleyen bir devlet için gerekli olan ulusal kimlik duygusunun geliştirilmesini kapsamaktadır.

zemininde istikrarlı ve bazen demokratik bir hükümet oluşturma veya sağlamlaştırmaya yönelik, dışarıdan yönlendirilen veya kolaylaştırılmış bir girişim olarak tanımlanmaktadır. BM ve egemen ulus devletler sisteminin evrenselleştirilmesi (Berger, 2006:6) aracılığıyla ulus inşası ve devlet inşası, resmi askeri işgali, isyan bastırmayı, barışı korumayı, ulusal yeniden yapılanmayı, dış yardımı ve ABD, Britanya, Fransa, NATO, BM veya başka bir uluslararası veya bölgesel kuruluşun himayesi altında istikrar güçlerinin kullanımını kapsayabilir.

Sutherland, C. (2005). Söylem (discourse) teorisi aracılığıyla ulus-inşası sürecini açıklarken "Ulus inşası", 'ulus' düğüm noktası üzerindeki kavramsal hegemonyalarını sürdürmeyi amaçlayan devletlerin milliyetçi projesini tanımladığını öne sürmektedir (Sutherland, 2005:199). Etnosembolizm kavramının yaratıcısı İngiliz bilim adamı A. Smith, hem geleneksel hem de çağdaş devletlerin "ulusların egemen etnik grup merkezli olması" ilkesine göre yapılandırıldığını ileri sürmektedir. Başka bir deyişle, devletler baskın etnik grup etrafında birleşme eğilimindedirler ve bu grup daha sonra diğer etnik grupları veya onların bölümlerini kendine çekerek devletin kimliğinin ve kültürel çerçevesinin temelini oluşturur (Smith, 1991: 17). Bu "baskın etnik grup" modeli kavramı, çağdaş dönemde yaygın bir kabul görmüştür.

Bu nedenle, bir devlet içinde bir ulusu tanımlama yöntemi, temelde zıt kavramları temsil eden ancak etnik gruplar arası çatışmaları hafifleten kalıcı yapılar olarak hizmet eden etnik ilkelere veya vatandaşlık ilkelerine dayanır. Ara kimliklendirme biçimi, temelleri ideolojiye dayandığı için komünist rejimler tarafından yönetilen topluları kapsar. Ancak ideolojinin aşınmasıyla birlikte, post-komünizmin mirası nedeniyle çoğunlukla etnik terimlerle gelişen ve sonuç olarak etnik kökeni çatışma için bir katalizör haline getiren yeni bir kimlik biçimi oluşturma zorunluluğu ortaya çıkmaktadır (Kabaziev, 2022:223).

Milliyetçiliğe odaklanan bilim adamlarının çoğunluğu geleneksel olarak ulusu bir kimlik alanı olarak görmektedirler. Milleti, ortak kültür, dil ve kimlik duygusuyla kanıtlanan, ortak kökenleri ve tarihsel deneyimleri paylaşan bir topluluk olarak tasavvur etmektedirler (Calhoun, 1997; McCrone, 1998; Smith, 1998). Bunun aksine, "devlet" terimi tipik olarak belirli bir bölge içerisinde faaliyet gösteren egemen bir yönetim sistemini ifade etmektedir. Siyaset bilimi alanında bu durum, devleti çeşitli çıkar gruplarını barındıran tarafsız bir platform olarak tasvir eden baskın bir teorinin gelişmesine yol açmıştır (Wimmer ve Glick Schiller, 2002:306). Bu çerçevede Rogers Brubaker'ın "devletlerin millileştirilmesi" kavramı karşımıza çıkmakta ve Brubaker'e göre "millileştirilmiş devlette" egemen elitlerin kendilerini belirli ulusu temsil eden ulus devlet olarak tanımlamaktadır. Ancak bu devletler, çeşitli açılardan yeterince "ulusal" olarak algılanmadıkları için "tamamlanmamış" veya "gerçekleşmemiş" olarak değerlendirilmektedir. Çeşitli yönlerden hala daha "ulusal" hale gelmesi gerektiği düşünülmektedir (Brubaker, 1996:411). Brubaker millileştirilmiş devletlere örnek olarak SSCB sonrası Avrasya'daki devletleri öne sürmektedir.

Ulus ve devlet arasındaki ilişkinin yanı sıra devletin ulusu şekillendirmedeki rolü, milliyetçi teori içinde tartışmalı ve karmaşık temalar sunmaktadır. Ulusların toplumun her üyesi tarafından sürekli olarak yeniden yapılanma, yeniden yorumlanma ve yeniden icat edilme sürecinde olduğunu düşünen modernist bakış açısı özellikle ilgi çekicidir. Bu bakış açısı, Benedict Anderson'un ulusların "hayali" olduğunu, çünkü en küçük ulustaki bireylerin bile yurttaşlarının çoğuyla muhtemelen hiçbir zaman karşılaşmayacaklarını, ancak hepsinin zihninde ortak bir bağlantı algısının varlığını sürdürdüğünü ileri sürmektedir (Anderson, 2006: 62). Ortak bir kültürel mirasa, ortak bir tarihe ve akrabalık duygusuna olan inancın, bireyleri hayali ulusal bir topluluk içinde birleştirmeye hizmet ettiğini öne sürüyor. Ulusal kimliğe ilişkin bu tür anlatılar genellikle hükümet girişimleri, eğitim materyalleri, anma törenleri ve kamu görevlileri ile önde gelen isimlerin konuşmaları aracılığıyla duyurulur.

H.İnaç (2013) araştırmasında kimliğin inşasını ele alırken, kimliğin zaman ve mekânla olan ilişkisine vurgu yapmaktadır. Kimlik kavramını süreklilik ve değişimin bir karışımı olarak ortaya koyuyor ve sürekliliğin dönüşüm olmadan anlamsız olduğunu öne sürmektedir. Kimlik, önemi zamanla gelişen, doğuştan ziyade sosyal ve tarihsel olarak inşa edilmiş bir kimlik olarak tasvir edilmektedir. Tarihsel perspektif, kimliği yalnızca daha geniş bir bağlama yerleştirmekle kalmaz, aynı zamanda onun dinamik ve kapsamlı doğasını da vurgulamaktadır. Ek olarak, belirli kimliklerin tarihin farklı noktalarında insanlar üzerinde daha büyük etkiye sahip olabileceğini öne sürmektedir (İnaç, 2013:224).

Berger'e göre Siyasi ve idari açıdan hem ABD hem de SSCB, 1945'ten sonra resmi olarak bağımsız ve egemen ulus devletlerden veya "sömürge" dışında bir tür statü atfedilen varlıklardan oluşan 'imparatorluklara' başkanlık etti. Rus Devrimi'nin ardından Bolşevikler, esaslı bir özerklik veya bağımsızlık sunmadan, ulusal kimlik ve milliyetçiliğin kabul edilmiş biçimlerini teşvik ederek, Rus olmayan farklı ulusları kontrol etmeye ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği içindeki milliyetçilikleri kontrol altına almaya çalıştılar (Berger, 2006:15).

3. Literatür Taraması

R.Issacs ile A.Polese'nin (2015) çalışmasında Orta Asya'da ulus inşası sürecini açıklamaya çalışırken, yukarıdan aşağıya elitlerin girişimleri ile bu girişimlerin vatandaşlar ve devlet dışı aktörler arasında fiili kabulü ve uygulanması arasındaki boşluğu açıklamaktadır. Ağırlıklı olarak devlet merkezli bir bakış açısı benimseyen önceki literatürü eleştirmekte ve yerel aktörlerin tepkilerini ve eylemlerini içeren daha incelikli bir analiz önermektedir. Makale ayrıca bu tür ulus inşasının tartışmalı doğasını, halk içindeki farklı bakış açılarını araştırmaktadır ve politikaların ve söylemlerin ulusal kimlikler üzerindeki etkilerini analiz etmek için daha az geleneksel araçlar kullanmaktadır. Bu dinamikleri pratikte gösteren vaka çalışmalarını içeren ve Orta Asya'daki Sovyet sonrası devletlerde milli değerleri anlamada hem elit hem de taban düzeyindeki etkileşimleri dikkate almanın önemini vurgulamaktadır (Isaacs ve Polese, 2015).

P.Akçalı (2003) Orta Asya'da ulus devlet inşası sürecinin henüz tamamlanmadığını belirterek bu süreç içerisinde bölge devletlerinin SSCB sonrası karşılaştıkları zorlukları ve belirsizlikleri tartışmaktadır. Bu kapsamda dış egemenlik, iç politika, ulus üst ve ulus altı kimlikler, etnik azınlıklar ve her bir Orta Asya devletinin karşılaştığı benzersiz zorluklara dikkat çekmektedir. Akçalı'nın belirttiği üzere Orta Asya Cumhuriyetlerinin siyasi elitlerinin benimsediği yukarıdan aşağıya yaklaşım uzun vadeli başarıya ulaştırmayacağı ve resmi söylem ile resmi olmayan kimlik düzeyleri arasındaki çatışmalar bölgede ulus inşası politikalarının başarısını engellemektedir (Akçalı, 2003).

Kazakistan'da bağımsızlık sonrası ulus inşa etme ve etnik politikalar ile ilgili çok sayıda araştırma yapılmış ve literatürde önemli yer almaktadır. Bu çalışmaların başında Martha B.Olcott'un araştırmaları gelmektedir. M.B.Olcott'un (1983) Kazakistan'ın bağımsızlığını elde etmeden önce yayınlanan Kazakistan'daki ulusalcılığın gelişimine yönelik çalışması adeta öngörülü bir çalışma olmuştur. Olcott, çalışmasında Kazak milliyetçiliğinin entelektüel ve edebi gelişim yoluyla nasıl şekillendiğini ve ifade edildiğini, ayrıca bu milliyetçiliğin daha geniş tarihi kültürel ve politik bağlamlarla nasıl ilişkilendirildiğini analiz etmiştir. Bu çalışma aslında Sovyetler Birliği içerisinde Kazak entelektüellerinin Kazak ulusal kimliğini rejimden korurken ve halk içerisinde yaygınlaştırmaya çalışırken karşılaştığı zorlukları gün yüzüne çıkarmaktadır. Kazak milliyetçiliğinden bahsederken Olcott hızla değişen küresel bağlamda Kazakların ulusal "benliklerini" korumak için hayati önem taşıyan kültürel miraslarını, dillerini ve geleneklerini Sovyet sonrası dönemde devletin ulus inşa etme sürecinde etkili olacağını belirtmiştir (Olcott 1983). Bunun yanı sıra M.B.Olcott Kazak entelektüellerinin ulusal kimliğin geliştirilmesindeki rolünü ayrıntılı bir tarihsel açıklamasını sunmaktadır. Sovyet tarihi ile Kazak kimliğinin oluşumu arasındaki etkileşimi kabul ederek Kazak milliyetçiliğinin karmaşıklığını göstermektedir. M.B.Olcott (2002) diğer çalışmasında Kazak halkını nasıl şekillendirilebileceği üzerine düşüncelerini yürütmektedir. Olcott'a göre Sovyetler birliğinin mirası olarak etnik kimliğe sıkı bağlanarak enternasyonalizmi teşvik etme geleneği oluşturulmuştur. Sovyetler birliğinde her bireyin etnik kimliği belliydi, fakat milliyetçilik yapmak, kişinin etnik grubunun diğer etnisitelerden üstün olduğuna inanmak suç olarak görülmüştür. Olcott bu koşulların, insanların kendi etnik topluluklarının çıkarları için verilen mücadeleye karşı aşırı duyarlı hale getirdiğini ve bu Kazakistan halkının, bir etnik grubun zaferinin diğer bir etnik grup tarafından yenilgi olarak algılandığı sürece yol açtığını ifade etmiştir (Olcott, 2002:74).

I.Bremmer (1994) çalışmasında Kazakistan'ın ulusal kimliğinin arayışı sürecini ülkedeki etnik gruplar arası durumu, N.Nazarbayev'in Rusya'nın hakimiyetindeki eyaletler üzerindeki kontrolünü artırarak güçlü,

üniter bir Kazak devleti kurma stratejisini ve çok uluslu bir Kazakistan'ın geleceği için ülkenin halkını kuzeydeki şehirlere göç etmelerini teşvik politikasının önemini altını çizmiştir (Bremmer, 1994:621). Çok uluslu bir Kazakistan'ın geleceği, kuzeydeki Kazakların eylemleri ile Rus halkının buna tepkisine bağlı olduğunu belirten Bremmer, çalışmasında etnik bileşimin, özellikle Rusların kuzey bölgedeki hâkimiyetinin ulus inşa etme çabaları ve çokuluslu Kazakistan'ın geleceği üzerindeki etkisini irdelemektedir. Buna benzer şekilde Kazakistan'ın ilk devlet başkanı N.Nazarbayev'in ulus inşa politikaları ile ilgili S.N.Cummings (2003) ülkenin ulus inşası ve dış politikasını, bazı çelişkileri vurgulayarak, hem etnik Kazak ulusal kimliğini hem de sivil Kazakistan devlet kimliğini güçlendirme girişimini, N.Nazarbaev'in bu yönde geliştirdiği stratejisini ve dış politikanın pragmatik doğasını, ülkenin Doğu ve Batı arasındaki konumunu dikkate alarak tartışmaktadır (Cummings, 2003). Cummings'in (2006) bir diğer çalışmasında ise meşrutiyet ve kimlik ile bağlantılı olarak Kazakistan'ın ulus ve devlet inşa sürecini tartışarak, elitlerin kimlik oluşturmada karşılaştığı zorlukları vurgulamaktadır. Cummings Sovyet düzenine ilişkin algılar bağlamında kolektif ve öz kimlik oluşturmada çıkan zorlukları vurgulamaktadır (Cummings, 2006).

Zh.Zardykhan (2004) araştırmasında Kazak hükümeti, Kazak ulusal kimliğini, kültürünü ve dilini geliştirme ve destekleme konusunda uzun yol kat ettiğini belirterek, Rus hakimiyeti sonrası Kazak ulusal kimliğinin gelişimini, Kazak hükümetinin "Rus sorununa" yönelik politikalarının araştırılmasına ve Rus azınlığının tutumu dahil olmak üzere Kazakistan'da ulus inşasının sosyal, hukuki ve demografik yönlerinin incelemektedir. Aynı zamanda Zardykhan bu süreç içerisinde Kazakistan içindeki ve dışındaki çeşitli Rus topluluklarının bu politikalara bakış açılarını da göz önde bulundurma ihtiyacı olduğunu savunmaktadır (Zardykhan, 2004). Buna benzer düşünceleri paylaşan J.S.Melich ve A.Adibaeva (2014) Kazakistan'da bulunan iki büyük etnik grubu entegre ederek tek bir ulus inşa etmenin zorlu ve çokça tartışmalı bir süreç olduğunu savunmaktadır. Ülkedeki ulus inşa politikasının zorluklarını özellikle çeşitli etnik yapı, çok kültürlülük ve dil dinamikleri ile bağlantılı olarak tartışan araştırmacılar komünizm sonrası ulus inşa modelleri bağlamında çok kültürlü politika yollarını irdelemektedir.

Kazakistan'daki ulus inşa politikaları ile ilgili yapılan araştırmalarda önemli hipotezlerden biri ülkede şekillendirilen iki farklı kimlik "Kazak" ve "Kazakistanlı" kimliğinin oluşturulduğu ve bu kimliklerin kendi aralarında çatışma içerisinde olduğu yaklaşımdır. Buna bağlı olarak Kazakistan'da ulusal kimlik inşa politikaları ile ilgili önemli çalışmalardan biri de A.Burkhanov'un (2017) makalesidir. Bu çalışmada Sovyetler Birliği'nin çöküşünün ardından Kazakistan'ın uyguladığı ulusal kimlik inşa stratejileri incelenmektedir. Çok etnik gruptan oluşan nüfusa sahip olmanın getirdiği zorlukların, yeni rejimin kimlik politikaları oluşturma yaklaşımını nasıl etkilediği tartışılmaktadır. Burkhanov, Kazakistan'ın dil kullanımı, eğitim, medya, vatandaşlık ve resmi kimlik politikasına ilişkin yasal çerçevesine genel bir bakış sunmakta ve bu politikaların fiili uygulamasını ve bunlara yönelik toplumsal tepkileri araştırmaktadır. Burkhanov'un çalışması aynı zamanda Kazakistan'daki etnik gruplar arasındaki, özellikle etnik Kazaklar ile Rus azınlık arasındaki gerilimlerin yanı sıra Kazak nüfusu içindeki kırsal-kentsel bölünmenin etkisine de önem vermektedir. Son olarak, resmi dil ve kimlik politikalarının tutarsız uygulamasını değerlendirerek kamusal söylemde artan milliyetçi tonun, başka bir deyişle Kazaklaştırma politikasının desteklediğini yansıtmaktadır (Burkhanov, 2017). Bu bağlamda D.Beachain ve R.Kevlihan'ın (2013) çalışması sivil ve etno-milliyetçi devlet kurma eğilimleri arasındaki gerilimlere ve hükümetin bu gerilimleri etkili bir şekilde yönetmesine odaklanarak, Kazakistan'da bağımsızlıktan bu yana devlet inşa etme politikalarını incelemektedir. Temel soru olarak Beachain ve Kevlihan ülkenin Nazarbayev sonrası dönemde sivil ve etno-milliyetçi ulus inşası yörüngeleri arasındaki gerilimleri yönetme kabiliyetinin olup olmamasıdır (Ó Beacháin ve Kevlihan, 2013). Bu çerçevede diğer önemli çalışmalardan biri Ö.Kesici'nin (2011) araştırmasıdır. Kesici'ye göre Kazakistan'ın çok etnikli toplumunda iki ulus yaratılmıştır. Kesici konstruktivist yaklaşım açısından çok etnikli bir toplumda etnik Kazak ulusunun ve sivil Kazakistanlı ulusunun oluşturulmasını araştırarak Kazakistan'daki ulus inşa stratejilerini analiz etmektedir. Bu konuya değinen M.Laruelle (2014) ise Kazakistan'daki oluşturulan ulus inşa sürecinde öne çıkan Kazak, Kazakistanlı ve ulus aşırıcılık kimlik paradigmalarından bahsetmektedir. Laruelle bu paradigmaları

açıklarken Kazaklık paradigması ülkenin kimliğine ilişkin devlet tarafından yürütülen anlatılarda ve etnik geri dönüş politikalarında, özellikle dil politikaları ile desteklendiğini savunmaktadır. Kazakistanlı paradigması ise, Rusya'nın "Rossiiskii" modeline benzer olarak ülkenin bağımsızlığıyla birlikte, çok uluslu modern devletin ortaya çıkması ile açıklanmaktadır. Üçüncü paradigma ise ulus aşırıcılık, yani karşılıklı bağımlılık ve küreselleşmenin ulus devleti ve onun dünya topluluğuyla bütünleşmesini kolaylaştıran paradigmadır.

Son yıllarda Kazakistan'da dil konusu, özellikle ulus inşası perspektifinden bakıldığında oldukça önemli olduğu, dolayısıyla hem karar vericiler hem toplum içerisinde yoğun bir şekilde tartışmalara yol açmaktadır. Bu konuda N.Aitymbetov ve arkadaşları (2015) Kazakistan'daki bağımsızlık sonrası ulus inşası sürecini etkileyen faktörleri irdelerken ulusal kimlik sorununa ve bunun ulusal ideoloji, tarih ve dil bağlantısına odaklanmışlardır. Aitymbetov ve arkadaşlarına göre Kazak dili, Kazakistan'da ulusal kimliğin oluşumunda önemli rol oynamakta ve Kazaklaştırma politikası, ulusal ve etnik gruplar arası ilişkiler sorunlarına etkili bir çözüm olarak görülmektedir (Aitymbetov, Toktarov ve Ormakhanova, 2015).

2019 yılında N. Nazarbayev emekliliğe ayrıldıktan sonra Kazakistan'ın ikinci Cumhurbaşkanı olarak K.Tokayev seçilmiştir. Tokayev'in "Yeni Kazakistan" (Kadyrzhanov 2023:244; Terzyan 2020) inşa etme süreci birçok araştırmacı tarafından, özellikle ulus inşa politikalarının N. Nazarbayev dönemiyle süreklilik arz ettiği ifade edilmektedir. Bu konuda N. Nazarbayev döneminden sonra K. Tokayev'in ulus inşa politikalarını ortaya koyan çalışmalar arasında A. Terzyan (2020) Kazakistan'daki bu hassas yönetim transferi sürecini değerlendirirken yeni hükümetin birçok "eskiden gelen meseleler" ile karşılaşmak zorunda olduğunu ve bunların arasında ulusal kimlik, insan hakları, yolsuzluk, demokratikleşme, yönetim sistemi ve buna bağlı olarak çok vektörlü dış politika konusunda değerlendirmeler yapmıştır. A.Sadvokassova ve A.Amirov (2023) ise Kazakistan'da Tokayev döneminde hızlı bir şekilde yaygınlaşan medeni kimlik "Kazakistanlı" dan etnik kimlik "Kazak" kimliğine geçiş süreci ile ilgili tartışmalarla birlikte bu iki kimlik arasında dengeyi tutturmada yaşanan ulusal kimlik belirleme konusunda tartışmalar, sosyoekonomik eşitsizlik sorunu, Kazakistan'ı çokuluslu bir ülke olarak tanımlayan kapsayıcı politikalara duyulan ihtiyaç gibi zorluklar incelenmiştir (Sadvokassova ve Amirov 2023:17). Bu zorlukları detaylı inceleme altına alan A.Tutumlu ve arkadaşları (2023) kendi araştırmalarında Kazakistan yakın tarihi açısından önemli olay Kordai'daki (2020) çatışmayı konu almıştır (Tutumlu, Imyarova, ve Meldibekova 2023). Bu çalışmalarında Tutumlu ve arkadaşları bağımsız Kazakistan'da etnik veya "çoğunluk ve azınlık" çatışmalarının temelinde SSCB mirasının olduğunu ve bu gruplar arasında yasal ve toplumsal çatışmalara zeminin o dönem hazırlandığı fikrini öne sürmektedir. Sovyet mirasını konu alan bir diğer çalışma da A.Roman (2020) Kazakistan'ın Sovyetler Birliği sonrası ulusal kimliğini ve demografik değişiklikler, iç ve dış faktörler karşısında ulusal bütünlüğü korumadaki zorluklarını tartışarak, hükümetin ulusal kimlik meselesini nasıl ele aldığını irdelemektedir. Roman ülkedeki ulusal bütünlüğün korunması ile dış ve iç faktörlerin yönetilmesi arasında dengenin korunmasına ihtiyaç olduğunu vurgulamaktadır (Roman 2020:330).

N.A.Baranov ve S.Kök'ün (2021) bu konuda yaptığı araştırmasında Kazakistan'daki sivil ve etnik kimlikler arasındaki gerilme ve Kazak etnik seçkinlerinin devlet kurma çabalarındaki hakimiyetine odaklanarak, ülkede ulus inşasının zorlukları tartışılmaktadır. Baranov ve Kök'e göre Kazakistan'daki kolektif kimliği etkileyen faktörler arasında demografik çeşitlilik, dil politikası ve devlet sembolleri yer almaktadır (Baranov ve Kok, 2021).

Son olarak N.P. Kalashnikova ve K.A.Baitureyeva (2023)'nin Kazakistan'da Tokayev dönemi ulus inşa sürecini ve ülkedeki etnik ve dinlerarası ilişkileri konu alan araştırmasında, 5 Haziran 2022'de yapılan halk referandumunda onaylanan anayasa reformuna uygun olarak ulus inşasının gelişim dönemlerini (Kalashnikova ve Baitureyeva 2023:162-65) analiz etmişlerdir.

4. Metodoloji

Çalışmada niteliksel (qualitative) yöntem kullanılmakta olup, tarihsel ve jeopolitik perspektiften Kazakistan'ın ulus inşa politikaları irdelenmektedir. TDT üye devletlerinin ulus inşa etme politikalarını analiz ederek karşılaştırmalı bir örnek olay yaklaşımı benimsenmiştir. Bu yöntem aracılığıyla, Kazakistan ile diğer TDT üyelerinde uygulanan ulusal kimlik inşası politikaları arasındaki benzerlikler ile farklılıkları anlamak için sınırlı sayıda vakanın ayrıntılı, bağlamsal analizini içermektedir.

Araştırma ağırlıklı olarak resmi hükümet raporları, politika belgeleri, tarihi kayıtlar ve akademik yayınlar gibi çeşitli belgelerin analizine dayanmaktadır. Bu yöntem, her ülkedeki tarihsel bağlamı ve politika gelişmelerini anlamak için çok önemlidir. Bu tür belgelere örnek olarak anayasalar, ulusal birlik doktrinleri, dil yasaları ve stratejik politika çerçeveleri verilebilir. Aynı zamanda Kazakistan'ın ulus inşa etme politikalarının tarihsel gelişimi, önemli dönemleri ve zaman içinde politika yaklaşımındaki değişiklikler incelenmiştir. Bu tarihsel perspektif, geçmiş olayların ve mirasın mevcut ulus inşa stratejilerini nasıl etkilediğini anlamak için tercih edilmiştir.

Çalışmada ulus inşa etme politikalarını kimlik, dil, etnik çeşitlilik ve bölgecilik gibi temalara merkezi yer verilmiş olup, bu tematik analiz kapsamında Kazakistan ve diğer TDT üye devletleri için temel odak alanlarının belirlenmesine yardımcı olacağına ve yapılandırılmış bir karşılaştırmaya olanak tanınabileceğine inanılmaktadır. Son olarak, verilerin niteliğine ve açıklanan analitik yaklaşıma bağlı olarak, nitel bir araştırma metodolojisi, özellikle de doküman analizi ve tarihsel analizle desteklenen vaka çalışması yaklaşımı kullanılmıştır.

5. Türk Devletleri Teşkilatına ve Amaçlarına Genel Bakış

Türk Devletleri Konseyi, şu anda Türk Devletleri Teşkilatı olarak bilinen, Türk dillerini konuşan ülkeler arasında kapsamlı işbirliğini teşvik etmeyi amaçlayan bir hükümetler arası bir organizasyon olarak 2009'da kurulmuştur (turkicstates.org (a), 2024). Konsey, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkiye ve Özbekistan'dan oluşan üye ülkelerden oluşmaktadır ve Macaristan gözlemci devlet olarak katılmaktadır. Ayrıca, Türkmenistan gözlemci bir ülke olarak Türk Devletleri Teşkilatı'na katılmıştır (turkicstates.org (a), 2024; trtworld.com, 2022).

Türk Devletleri Teşkilatı, üye ve gözlemci devletler arasında parlamento, kültür, akademik ve bilimsel düzeylerde işbirliğini artırmaya katkıda bulunmuştur (mfa.gov.tr, 2024). Bu bölgelerde yaşayan 150 milyondan fazla insan ile örgüt, 4,2 milyon kilometrekarelik önemli bir coğrafi bölgeyi kapsamaktadır ve Gayri Safi Yurtiçi Hasılası 1 trilyon USD'yi aşmaktadır (Mustofaev, 2022: 107).

Anahtar kararlar, üye devletler tarafından düzenlenen zirveler sırasında alınmıştır. Örneğin, Kasım 2021'de İstanbul'da düzenlenen 8. Zirve sırasında, Türk Devletleri Konseyi'nin adının Türk Devletleri Teşkilatı olarak değiştirilmesi de dahil olmak üzere önemli kararlar alınmıştır (trtworld.com, 2022). Bu değişiklik, örgütün faaliyetlerini ve etkisini güçlendirmeyi ve artırmayı amaçlayan tarihi bir dönüşüm olarak görülmüştür (Mustofaev, 2022: 107).

Türk Devletleri Teşkilatı üyeleri arasında çoğunluğu oluşturan Orta Asya devletlerinde ulus inşasının tarihsel arka planı, bölgenin Sovyet dönemindeki dönüşümü ile bağlantılıdır. Sovyetler öncesi günümüzde Orta Asya cumhuriyetleri olarak tanımladığımız bölgeler farklı derecelerde siyasi örgütlenme ve kimliğe sahipti, ancak Vestfalya anlamında modern, egemen, bağımsız ulus devlet şeklinde olmamıştır. Orta Asya toraklarını ayrı ulusal birimler olarak kuran ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri yaratan 1920'lerde Sovyet ulusal sınırlandırma süreci olmuştur (Isaacs ve Polese, 2015:373). Sınırları yeni belirlenen bu cumhuriyetlerin, siyasi ve sosyal yapılarını kontrol eden Sovyetler Birliği'ne entegre olmaları nedeniyle egemenlikleri oldukça sınırlı olmuştur. O dönem Sovyetler Birliği içerisinde ulus inşasına yaklaşım ise merkezi kontrol korunurken, federe yapı içinde Sovyet insanı kimliği (Sovetskii narod) gelişimini teşvik etmiştir (Isaacs ve Polese, 2015:372). 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından Orta Asya cumhuriyetleri bağımsızlıklarını ilan ettiler ve Sovyet sonrası karmaşık bir ulus inşa etme süreci ile karşı karşıya kalmışlardır. Bu yeni bağımsız devletler kendi ulusal kimliklerini, devlet kurumlarını ve

uluslararası ilişkilerini yeniden inşa etmektedirler. Bu zorlu süreçte Orta Asya cumhuriyetleri Türk Devletler Teşkilatı çerçevesinde kapsamlı işbirliğini teşvik eden ve geliştirmeyi amaçlayan bölgesel kuruluş olarak örgütün üye devletlerinde ulusal kimliklerini güçlendirmek ve halkları arasındaki birliği teşvik etmek için çeşitli ulus inşa etme politikaları uygulamaktadır. Bu politikalar üye devletlerin uzun vadeli istikrarı ve sürdürülebilirliği açısından hayati öneme sahiptir.

6. Kazakistan'ın Ulus İnşa Etme Politikaları ve Girişimlerine İlişkin Örnek Olay İncelemesi

Araştırmanın bu kısmında örnek ülke Kazakistan'da bağımsızlık elde edildikten bu yana ulusa kimlik inşa etme politikaları detaylı bir şekilde analiz edilmektedir. Kazakistan'ın bağımsızlığını 16 Aralık 1991 tarihinden itibaren milli kimlik oluşturma çabaları ve çeşitli etnik gruplar arasında birlik oluşturma politikaları, Kuzeydeki tek komşusu olan Rusya ile ilişkilerinde hem olumlu hem de olumsuz etkiler yaratmıştır. M.B.Olcott Kazakistan'da ulusal kimlik inşasını tarihsel perspektiften açıklarken SSCB yönetimi altında homojen bir Sovyet kimliğini teşvik etme sürecinde ulusal kimliklerin bastırıldığı, ancak Stalin sonrası dönemde Kazak entelektüellerinin kültürel ve ulusal farkındalığı yeniden öne çıkardıklarını öne sürmektedir (1983).

6.1. Kazakistan'ın 1991 Sonrası Etnik Politikası ve Tarihsel Süreç

Ulusal İstatistik Bürosunun verilerine göre Kazakistan'da toplam 124 milletin temsilcisi yaşamaktadır (ZAKON.KZ(a), 2023). Kazakistan'ın ilk Cumhurbaşkanı El Bası Nursultan Nazarbayev, Cumhurbaşkanlığının 28 yılını önemli bir ideolojik ilke olarak etnik gruplar arası hoşgörü fikirlerini aktif bir şekilde teşvik ederek geçirmiştir. Aynı zamanda, Kazakistan'ın bağımsızlığının ilk günlerinden itibaren hükümeti, "Kazaklaştırmanın" artırılması yönündeki milliyetçi talepler ile etnik azınlıkların haklarının korunması arasında hassas bir denge kurmak zorunda kalmıştır. Bu dengeyi korumak her zaman zor olmuştur, ancak aynı zamanda son 30 yılda politika gelişiminin de temel itici gücü olmuştur. Hükümetin bugünkü etnik politikası Kazakistan Halk Meclisi (KHM) tarafından koordine edilmekte ve uygulanmaktadır (ASSEMBLY.KZ, 2024). Resmi olarak bu organ, tüm etnik gruplar için bir Kazak kimliği yaratmayı amaçlamaktadır; bu, Kazakistan'ın hem yasal hem de kurumsal yapısında yer alan bir hedeftir (Daminov, 2020).

Bağımsızlık dönemi boyunca Ruslar ülkedeki en büyük etnik azınlık olarak kalmıştır. Bu koşullar altında etnik Kazak milliyetçiliğini teşvik etmeyi amaçlayan bir politika seçmek, özellikle Kazakistan'ın Rusya ile iyi ilişkiler sürdürme çabaları ışığında, herhangi bir hükümet için olumlu sonuçlar getirmezdi. Dolayısıyla bu Kazakistan'ın etnik politika modeli özünde etnik azınlıklar ile Kazak milliyetçileri arasındaki dengeleme tutumunun hassasiyetini de yansıtmaktadır. Sovyetler Birliği kapsamında Kazak milliyetçiliğinin Sovyet siyasi kimliği, Kazak kültürel kimliği ve İslami dini gelenek gibi çeşitli unsurları dengelemeyi (Olcott, 1983) çalışmıştır. Ancak bağımsızlık sonrası Kazakistan'da ulusal kimlik inşasına yönelik yaklaşım, ülkede yaşayan çeşitli etnik topluluklar ve uluslar için ortak bir sivil kimlik oluşturulması fikrine dayanmaktadır. Uygulamada bu genellikle tamamı Kazakistan'da mevcut olan en az dört politika alanını ifade etmektedir; ilk olarak, vatandaşlar tek bir değer ve kurumlar sistemine bağlı kalmalıdır; hükümet eğitimde tek bir ulusal dil fikrini yaygınlaştırmaya çalışmaktadır; istihdam ve sosyal hakların dağılımı kapsayıcı olmalıdır (yani etnik kökene dayalı olmamalıdır); ve son olarak popüler olmayan ancak gerekli politikaları hayata geçirmek ve radikal milliyetçiliğin periyodik patlamalarını bastırmak için güçlü veya baskın bir siyasi güce ihtiyacın bulunmasıdır.

Bağımsız Kazakistan'ın ulus inşa politika modelinin gelişim sürecini hükümet tarafından benimsenen kavramsal belgelere dayanarak üç döneme ayırmak mümkündür. İlk dönem 1991-1995 yıllar arası kurumsal çerçevenin henüz oluşmadığı başlangıç dönemdir. El Bası N.Nazarbayev o dönem Kazakistan'da yaşayan etnik gruplar arası barışın önemini sıklıkla vurgulanmıştır. Bu süreç içerisinde Anayasa dahil olmak üzere yasalar, tüm insanlar arasında eşitliği teşvik etmek amacıyla oluşturulmuştur. 1993 yılında kabul edilen Anayasa, Kazakistan Cumhuriyeti'nin "Kazak halkının iradesinin" ifadesi olduğunu belirtiyordu (ADILET.ZAN.KZ, 1993). Daha sonra 1995 yılında Anayasa'da birçok önemli değişiklik yapılmış olup "Kazak halkının iradesi" ifadesi yerine "Kazakistan vatandaşlarının iradesi" olarak değiştirilmiştir (ADILET.ZAN.KZ, 1995). Bu küçük değişiklik, Kazakistan'ın artık etnik kökene bakılmaksızın tüm milletlere hitap ettiğini gösterilmiştir. Aynı yıl Halk Meclisinin kurulduğu ve faaliyet göstermeye başladığı (ASSAMBL.Y.KZ) süreci ikinci dönemin başlangıcı olarak belirtmek mümkündür. Bu yüzden Kazakistan'ın ulus inşa ve etnik politikalarının gelişimi açısından ikinci dönem 1995-2010 yıllar olarak belirtmek mümkündür.

Son dönem olarak 2010 yılında bu yana Kazakistan Ulusal Birlik Doktrini'nin (ZAKON.KZ, 2010) ve 2015 yılında N.Nazarbaev tarafından kabul edilen Kazakistan Kimliğinin Güçlendirilmesi ve Geliştirilmesi Konseptinin (ADILET.KZ, 2015; AKORDA.KZ, 2015) kabul edilmesiyle başlayan ve henüz devam etmekte olan ulusal kimlik inşa sürecidir. Kazakistan Kimliğinin Güçlendirilmesi ve Geliştirilmesi Konsepti 2018 yılında Cumhurbaşkanı'nın kararnamesiyle gücünü kaybetse de etkisini kurumsal süreçte göstermeye devam etmektedir (ADILET.KZ, 2015).

Kazakistan hükümeti tarafından ulusal birlik ve etnik azınlıkların haklarının korunmasına ilişkin söylemler devam etmesine (AKORDA.KZ, 2021) rağmen özellikle Kanlı Ocak (Kañtar) (ZAKON.KZ, 2022) olayları ve Rusya'nın Ukrayna'ya karşı askeri müdahalesi (KREMLIN.RU, 2022) sürecinde güçlü "Kazaklaştırma" eğilimi görülmektedir. Bu eğilimi hükümetin şehir ve köy isimlerini değiştireme (TENGRINEWS.KZ(a), 2023); etnik Kazakların etnik Rusların yaşadığı bölgelere yerleştirilmesini teşvik etmek (GOV.KZ(a), 2024); etnik Kazakların Çin, Rusya, Özbekistan, Moğolistan, Türkmenistan ve Afganistan gibi diğer ülkelerden "Kandas" statüsü vererek Kazakistan'a göç etmelerini sağlamak (ORTCOM.KZ, 2024; GOV.KZ(b), 2024) gibi eylemlerden tespit etmek mümkündür. Bu aynı zamanda ülkedeki değişen demografik eğilimlerle ilgili olup Tablo 1'de görüldüğü gibi Kazakistan'daki azınlık oranının azalmasına sebep olmaktadır.

Tablo 1: 1991-2021 Yıllar Arası Kazakistan'ın Etnik Yapısı ve Değişim Dinamiği (%)

	Etnik toplum	1991	1999	2009	2016	2019	2021
1	Kazak	43.1	55.3	63.1	66.5	67.9	70.4
2	Rus	37.3	29.9	23.7	20.6	19.3	15.5
3	Özbek	2.1	2.5	2.9	3.1	3.2	3.2
4	Ukraynalı	5.3	3.6	2.1	1.6	1.5	2.0
5	Uygur	1.1	1.4	1.4	1.4	1.3	1.5
6	Alman	5.1	2.4	1.1	1.0	1.0	1.2
7	Tatar	2.0	1.7	1.3	1.1	1.1	1.1

Kaynak: STAT.GOV.KZ (2023).

6.2. Kazakistan'ın Dil ve Ortak Tarih Politikası

Aynı zamanda bütün bu politikalar yanı sıra Kazakistan'da ulus inşa süreci kapsamında dil ve tarihin yeniden yazılması ile ilgili politikalar önemli rol oynamıştır. Stalin sonrası dönemlerden bu yana Geleneksel Kazak kültürel unsurlarının korunması ve yeniden canlandırılması, asimilasyona karşı koruma açısından çok önemli olmuştur. O dönemin Kazak entelektüelleri, epik şiir, tarihi romanlar ve Kazak dilinin kullanımı gibi Kazak kültürünün canlandırıcı unsurlarına odaklanmışlardır (Olcott, 1983). Modern Kazakistan'da Kazak dilini ve kültürünü tanıtmak için çeşitli politikalar uygularken, aynı zamanda Sovyetlerin etkisini ortadan kaldırmak ve ulusal kimliği öne çıkarmak için tarih kitapları gözden geçirilerek yeniden yazılmaktadır. Yakın gelecekte yayımlanması beklenen Kazakistan Cumhurbaşkanı K. Tokayev'in talimatı ile "Ulusun kendini tanınması için" 7 ciltlik Kazakistan tarihi kitabı hazırlanmaktadır (GOV.KZ, 2023).

Kazakistan'ın ilk Cumhurbaşkanı N. Nazarbayev'in geliştirdiği "Üçlü Dil Politikası" ile Kazakistan'da Rusça, İngilizce ve Kazakçaya hâkim yeni nesiller yetiştirilmesi doğrultusunda bir hedef ortaya atarken (Çetin, 2014:40-41), özellikle Kazakçanın on yıllar boyunca uygulanan politikalarla Rusçaya karşı ikinci planda kalmış olma durumunu sona erdirmeye yönelik politikaları kademeli olarak hayata geçirilmiştir.

Bağımsızlık sonrasında hazırlanan Kazakistan Anayasası'nda Kazakçanın ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Anayasanın 7. Maddesinde "Kazakistan Cumhuriyetinde devlet dili Kazakçadır" hükmüne yer verildikten sonra, ikinci fıkrada "Devlet kurumlarında ve yerel yönetim birimlerinde Kazakçayla birlikte eşit şartlarda, resmi olarak Rusça da kullanılır" ibaresi yer verilmek suretiyle sayısal olarak oldukça büyük rakama ulaşan Rusça konuşan etnik toplulukların hakları anayasal güvence altına alınmıştır. Aynı maddenin takip eden kısmında "Devlet, Kazakistan halkının dillerinin öğrenilmesi ve geliştirilmesi için uygun şartlar sağlar" ibaresine yer verilerek Kazakça konuşmayan toplulukların hakları da güvence altına alınmıştır (Kazakistan Cumhuriyeti Anayasası, 1995).

Ulus inşasında dilin önemi bilindiği için Kazakça kullanımının yaygınlaştırılması ve özendirilmesi yönünde Devlet Başkanı N. Nazarbayev dahil yetkililer büyük çaba harcamıştır. Her ne kadar Kazak olmayan toplulukların kendi dillerini kullanmaları ve yeni nesillere aktarmaları konusunda anayasal güvenceler sağlanmışsa da Kazakçayı ön plana çıkarmak için bir takım zorlayıcı tedbirlere de başvurulmuştur. Kazakça bilmenin devlet görevi üstlenebilmek için zorunlu hale getirilmesinin yanı sıra 1997'deki "Dil Kanunu" ile Kazakça öğrenmenin her vatandaşın görevi olduğu yönünde düzenlemeler de yapılmıştır. Aynı düzenleme ile Rusçanın televizyon ve radyo yayınlarında sahip olduğu hâkim pozisyonu sona erdirmek için bu yayınların en az yarısının Kazakça yapılması zorunlu hale getirilmiştir (Burkhanov, 2017:5-6).

Kazakçayı yaygınlaştırmak ve güçlendirmek amacıyla Kazakistan'da hayata geçirilen politikaların bir parçası olarak eğitim alanında da bir dizi önleme başvurulmuştur. Bağımsızlık sonrasında Kazakistan'daki okullarda çok sayıda dilde eğitim verilmesi uygulaması sürdürülse de Kazakçanın ağırlığı süreç içerisinde artırılmıştır. Okulların çoğunda Kazakça eğitimde kullanılan birinci dil konumuna gelmiş (Cohen, 2008, s.23) ve bu yöndeki genel eğilim devam etmiştir. Üniversite eğitimi alabilmek için belli düzeyde Kazakça dili yetkinliğine sahip olmak zorunlu hale getirilmiştir (Çetin, 2014).

Kazakistan'da Kazakçanın tartışmasız hâkim dil pozisyonuna getirilmesi yönünde atılan bir diğer önemli adım alfabe değişikliğine gidilmesi olmuştur. 2017 yılında Devlet Başkanı N. Nazarbayev, Kazakçada kullanılmakta olan Kiril Alfabesinin yerine Latin Alfabeti kullanılmaya başlanması yönünde bir plan ortaya atmıştır. İlk ortaya atıldığında 2025 yılında Latin Alfabetine geçiş sürecinin tamamlanması öngörülmekteydi (Sputnik, 2017). Bu planlar takip eden süreçte güncellenmiş ve yeni alfabenin Kazakistan'da 2023-2029 yılları arasında kademeli olarak kullanılması öngörülmüştür (NTV, 2021; LEGALACTS.EGOV.KZ, 2023).

Kazakistan Cumhuriyeti'nde 2020-2025 Dil Politikasının Uygulanmasına İlişkin Devlet Programı, Devlet Başkanı K.K. Tokayev'in 2 Eylül 2019 tarihli Kazakistan halkına hitaben yaptığı konuşmasında, "Yapıcı halk diyalogu, Kazakistan'ın istikrar ve refahının temelidir" başlık altında, ülkedeki etnik grupların dilinin ve kültürünün gelişmesi için koşullar yaratarak Kazak dilinin etnik gruplar arası iletişim dili olarak rolünün güçlendirilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir (AKORDA.KZ, 2019). Bu konseptte göre ülkede Latin alfabesi kullanım oranı 2023 - %20, 2024 - %30, 2025 -%50 olması beklenmektedir (LEGALACTS.EGOV.KZ, 2023). Ancak resmi kaynaklarda açıklandığı kadar konseptte gösterilen hedeflere bütçe yetersizliğinden dolayı ulaşılmamıştır. Bu kapsamda yerine getirilemeyen görevlerden biri, Devlet Başkanının alfabenin iyileştirilmesine ilişkin talimatı (15 Ağustos 2022 tarihli №22-32-29.295) uyarınca, yeni yazım sözlüğünde kelimelerin yazılışlarının revize edilmesinden kaynaklanmaktadır. Latin alfabesine dayalı bir alfabe taslağı ve Kazak dili için yazım kuralları taslağı, ilgili yasal düzenleme tarafından onaylandıktan sonra, 2022-2024 yılları için cumhuriyet bütçesinden fon tahsisi konuları gözden geçirilmiş ve desteklenmemiştir (LEGALACTS.EGOV.KZ, 2023). Kazak alfabesinin Latin alfabesine çevrilmesi konusunda yaşanmakta olan sorunlar: Kazak alfabesi ve yazım kuralları ilgili düzenleyici normlar ve kararname hükümet tarafından onaylanmamıştır; Bazı bilim adamlarının, kamuoyunun alfabedeki bazı semboller nedeniyle fikir ayrılıkları yaşanmaktadır; Toplumun dil çeşitliliği nedeniyle Latin alfabesinin tanıtılması ve öğrenilmesi uzun zaman alabileceği ile ilgili endişeler bulunmaktadır; Latin alfabesinin medyada yer almasıyla ilgili algının olumsuz yönleri konusunda pek çok subjektif görüşler bulunmaktadır.

6.3. Kazakistan'ın Ulus İnşa Politikalarında Türk Kimliğinin Yeri

Türk Devletleri Teşkilatı (TDT), Kazakistan'da ulusal kimliğin geliştirilmesi, kültürel alışverişin teşvik edilmesi ve üye ülkeler arasında ekonomik işbirliğinin geliştirilmesi için hayati bir platform görevi gören önemli bir kurum haline gelmiştir. TDT'nin kurucu üyelerinden biri olan Kazakistan, 30 yılı aşkın bir süredir bu örgütten ortak Türk kimliğini desteklemek, eğitimsel ve bilimsel işbirliklerini geliştirmek ve kapsamlı ekonomik ortaklıkları geliştirmek için yararlanmaktadır. Bu çabalar Kazakistan'da ulusal birliğin güçlendirilmesi ve bölgesel istikrara katkıda bulunulması açısından hayati önem taşımaktadır.

Kazakistan'ın Doğu ile Batı arasında bir köprü (Cummings 2003) olan benzersiz jeopolitik konumu, ulus inşa etme stratejilerini tamamlayıcıdır. Eski Cumhurbaşkanı N.Nazabyaev'in Kazakların Türk kökenlerine sık sık vurgu yaparak "Türk halklarından oluşan tek bir ailenin parçasıyız" (adilet.zan.kz 1997; Cummings 2003:141) olarak nitelendirmesi ulusal kimlik politikaları, tarihsel bağlamlar çerçevesinde yurttaşlık ve etnik yaklaşımlar (Burkhanov 2017:11; Esenova 2002:14) arasındaki hassas dengeyi sağlama ve Kazakça ile Rusça arasındaki dil dinamiklerini (Lee 2004:106) yönetme konusunda ışık tutmaktadır. Etnik kültürel sembolizmin merkezinde yer alan Kazak dili, Kazakistan'daki ulusal ve etnik ilişkilerin ele alınmasında etkili olduğu düşünülen Kazaklaştırma politikası aracılığıyla desteklenmektedir (Aitymbetov vd., 2015:6). Genel olarak Kazakistan'ın dış politikasında Türk vektörü, ulusal kimliğin güçlendirilmesine, bölgesel istikrara ve dış etkilerin dengelenmesine zemin hazırlamaktadır.

Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkiye ve Özbekistan'dan oluşan Türk Devletleri Teşkilatı Kazakistan'ın iç ve dış politikası açısından önemli fırsatlar sunmaktadır (ASTANATIMES.COM, 2024). Ayrıca, Kazakistan, Türk mirasını, dilini ve kültürel değişimi teşvik etmek amacıyla Türk Devletleri Parlamenter Asamblesi (TürkPA, 2008) ve Uluslararası Türk Kültürü Örgütü (TÜRKSOY, 1993), Türk Akademisi (Turkic Academy, 2009) gibi kurumların oluşturulmasında aktif rol oynamıştır. Türk Yatırım Fonu (TIF, 2021) (turkicstates.org (b), 2024), Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA, 1992), Türk-Kazak İş İnsanları Birliği (TÜKİB, 2016) gibi girişimler, milli kimliği güçlendirmek, Türk tarihini restore etmek ve Türk dünyasındaki ekonomik potansiyeli harekete geçirmek amacıyla kurulmuştur.

Genel olarak, Kazakistan'ın kültürel politikası, çokkültürlülüğe dayalı bir sivil millet kavramını benimseme ve ülkede birlik ve kapsayıcılığı teşvik etmek için ortak bir Türk kimliğini teşvik etmek için özenle hazırlanmış politikaları içermektedir. Bu evrim, Kazakistan'da Türk kimliğinin teşvik edilmesinde etkili olan tarihsel, demografik ve sosyal faktörleri kabul eden ulus inşası için stratejik bir yaklaşımı yansıtmaktadır.

7. TDT Üyelerinin Ulusal Kimlik İnşa Politikalarının Tematik Analizi

Türk Devletleri Teşkilatı'na (TDT) üye devletlerin ulusal kimliği, birliği ve uzun vadeli istikrarı teşvik etmek için benimsediği farklı ulus inşa etme politikaları bulunmaktadır. Her üye devlet, kimlik, dil, etnik çeşitlilik ve bölgesellik gibi temel unsurlara odaklanarak stratejilerini kendine özgü tarihi, kültürel ve jeopolitik bağlamlara göre uyarlamaktadır. Bu bölümde, Azerbaycan Cumhuriyeti, Kırgızistan Cumhuriyeti, Türkiye Cumhuriyeti, Özbekistan Cumhuriyeti ve Kazakistan Cumhuriyeti arasındaki karşılaştırmalar yapılarak ulusal kimlik inşa politikalarında ortak temalar ve farklı yaklaşımlar belirlenerek bu ulus inşa etme politikaların analizi sunulmaktadır.

7.1. Kimlik ve Dil

Tüm TDT üye devletlerde öne çıkan bir tema, ulus inşasının temel taşları olarak kimlik ve dile yapılan vurgudur. Örneğin Azerbaycan Cumhuriyeti, Azerbaycan dilinin ve kimliğinin desteklenmesine öncelik vermekte (Ergun, 2021) ve bunları etnik çeşitliliği yönetmek ve dış etkileri sınırlamak için temel araçlar olarak görmektedir. Bu yaklaşım, Azerbaycan'ın ulusal gündemini ve sivil egemenliğini güçlendiren ulus markalama teknikleri ve stratejik uluslararası ilişkilerle desteklenmektedir (Imran, 2018; Broers, 2022).

Benzer şekilde Özbekistan'ın ulus inşa etme çabaları, Kiril alfabesinden Latin alfabesine geçişte açıkça görülen Özbek dilini ve kültürünü tanıtmaya odaklanmaktadır (Til.gov.uz, 2024). Bu değişim yalnızca Sovyet geçmişinden bir kopuşu simgelemekle kalmamaktadır, aynı zamanda farklı bir ulusal kimliği de güçlendirmektedir. Tarih kitaplarının ulusal kahramanları anmak amacıyla yeniden yazılması, sokakların ve kurumların yeniden adlandırılması bu kimliği daha da güçlendirmektedir (Ilkhamov, 2013).

A. Smith'in etnosembolizm kavramı ve "baskın etnik grup" modeli, Kazakistan'ın ulus inşa etme sürecine başka bir eleştirel bakış açısı sağlamaktadır. Etnosembolizm, genellikle baskın bir etnik grup etrafında yoğunlaşan ulusal kimliğin oluşumunda mitlerin, sembollerin ve geleneklerin önemini vurgulamaktadır (Smith, 1991: 17). Kazakistan'da Kazak etnik grubu ulus inşası anlatısında bu merkezi rolü oynamaktadır. Kazakistan'ın politikaları, baskın Kazak kimliğinin desteklenmesi ile ülkenin önemli etnik çeşitliliğini karşılama ihtiyacı arasında denge kurma çabasını yansıtıyor. 1995 yılında Kazakistan Halk Meclisi'nin kurulması, etnik gruplar arası hoşgörü ve birliği teşvik ederken tüm etnik grupları kapsayan bir Kazak kimliği yaratmayı amaçlayan bu yaklaşımın bir örneğidir. Bu kurumun amacı etnik bölünmeleri aşan bir ulusal kimlik oluşturmaktır, ancak temel çerçeve hala Kazak etnik çekirdeğine doğru yönelmektedir.

Ancak bu dengeleme eylemi zorluklarla doludur. Kazak dilinin kullanımını teşvik etmeyi ve Kazak kültürel normlarını teşvik etmeyi içeren "Kazaklaştırma" politikası, bazen diğer etnik grupları marjinalleştirebilmektedir. Örneğin, Kazakçanın kamu yönetimi ve eğitimde zorunlu olarak kullanılması, anayasal olarak Rusça ve diğer dillerin kullanımına olanak sağlarken, Kazak olmayan etnik grupları, egemen Kazak kültürüne uyum sağlamak zorunda kalacak bir konuma yerleştirmektedir. Bu yaklaşım, Smith'in devletin kimliğinin ve kültürel çerçevesinin temelini oluşturan baskın etnik grup etrafında birleşme eğiliminde oldukları yönündeki argümanı uyumludur.

7.2. Etnik Çeşitlilik

Etnik çeşitliliği yönetmek bu ülkeler için karmaşık bir zorluk teşkil etmektedir. Azerbaycan'da etnik çeşitlilik, "Azerbaycancılık" ve Türkçülük gibi çeşitli söylemlerin etkisini kabul ederken, uyumlu bir ulusal kimliği teşvik eden politikalar yoluyla ele alınmaktadır. Bu ikili yaklaşım, ülkenin çok etnik gruptan oluşan ortamında yön bulmaya yardımcı olmaktadır (Ergun, 2021).

Buna karşılık Kırgızistan, ulus inşası sürecinde önemli zorluklar yaratan etnik çeşitliliği dengeleyen politikalar üretmeye çalışmaktadır (Aydingün, 2014; Schmidt, 2007). Sovyet sonrası dönemde, genellikle Kırgız olmayan vatandaşlar pahasına ortak bir tarihsel deneyim yaratma çabaları görülmüştür (Schmidt, 2007). Bu dışlayıcı yaklaşım, A. Akayev rejimindeki sivil ve etnikten oluşan ikili kimlikten, K. Bakiyev rejimindeki daha etnosentrik vatanseverliğe doğru değişen bir milliyetçilik anlatısının gelişmesine yol

açmıştır (Laruelle, 2012: 39). Bu değişiklikler Kırgızistan'ın parlamenter sisteminin gelişimini ve tutarlı bir ulusal kimlik arayışını etkilemektedir (Aydingün, 2014).

Etnik ilkeler ile vatandaşlık arasındaki gerilim, Kazakistan'ın ulus inşa etme çabalarındaki bir diğer kritik temadır. Devletin politikaları hem etnik hem de sivil unsurları bünyesinde barındıran hibrit bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Kazak dili ve kültürüne yapılan vurgu, ulusal kimliğin özü olan Kazak kimliğini güçlendirmeyi amaçlayan etnik ilkelerin bir örneğidir.

Aynı zamanda Kazakistan'ın anayasası ve yasal çerçevesi eşitlik ve vatandaşlığa vurgu yaparak tüm etnik grupların ulusal anlatıya dahil olmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Bu ikili yaklaşım, Kazak olmayan toplulukların dil haklarının anayasal güvence altına alınmasında ve Kazakistan Halk Meclisi gibi kurumlar aracılığıyla ortak bir sivil kimliğin desteklenmesinde açıkça görülmektedir. Önemli Rus azınlığın varlığı ve Kazakistan'ın Rusya ile jeopolitik ilişkisi göz önüne alındığında bu hassas denge hayati önem taşımaktadır. Politika, kapsayıcılığı ve etnik gruplar arası hoşgörüyü korurken birleşik bir ulusal kimliği teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Bununla birlikte, etnik Kazakların yeniden yerleştirilmesini teşvik etmek ve şehirleri yeniden adlandırmak da dahil olmak üzere, daha güçlü Kazaklaştırmaya yönelik son eğilimler, daha iddialı bir ulusal kimlik stratejisine doğru bir kaymaya işaret etmektedir.

7.3. Bölgeselcilik ve Dış Etkiler

Bölgeselcilik ve dış güçlerin etkisi de TDT üyesi devletlerin ulus inşa etme süreçlerinde kritik bir rol oynamaktadır. Örneğin Azerbaycan'ın Rusya, İran, Ermenistan ve İsrail ile olan stratejik ilişkileri ulus inşa etme gündeminin şekillenmesinde çok önemlidir. Bu ilişkiler sadece iç politikaları değil aynı zamanda Azerbaycan'ın uluslararası sahnedeki konumunu da etkilemektedir (Cohen, 2021).

Aynı şekilde Kazakistan'ın ulus inşa etme politikaları Rusya ile olan ilişkilerinden önemli ölçüde etkilenmektedir. Kuzey komşusuyla iyi ilişkiler sürdürme ihtiyacı, Kazak ulusal kimliğinin desteklenmesi ile etnik Rusların haklarının güvence altına alınması arasında dikkatli bir denge kurulmasını gerektirmektedir. Bu dinamik, özellikle Kazakistan'ın dil politikalarında ve etnik ayrımları aşan birleşik bir sivil kimlik yaratma çabalarında belirginleşmektedir.

7.4. Tarihsel Bağlam ve Modern Zorluklar

Her TDT üye devletin tarihsel bağlamı, ulus inşa etme politikalarını önemli ölçüde etkilemektedir. Özbekistan'ın 1991 sonrası politikaları komünist geçmişinden kopmayı ve egemenlik sembolleri ve kapsamlı kültürel reformlar yoluyla yeni bir ulusal anlatı oluşturmayı vurgulamaktadır (Nadirova, 2024).

Kırgızistan'ın güçlü bir devlet geleneği ve maddi kaynak eksikliği, jeopolitik konumuyla birleştiğinde, ulus inşa etme yolculuğunu özellikle zorlu hale getirmektedir. Ülkenin siyasi istikrarsızlık ve etnik gerginliklerle dolu geçmişi, daha kapsayıcı ve istikrarlı bir ulusal kimlik çerçevesine olan ihtiyacın altını çizmektedir (Huskey, 2003: 391).

Kazakistan'ın ulus inşa etme yörüngesi üç ayrı döneme ayrılabilir: bağımsızlık sonrası ilk dönem (1991-1995), Kazakistan Halk Meclisi'nin kurulması ve faaliyete geçmesi (1995-2010) ve Kazakistan Ulusal Birliği'nin işaret ettiği mevcut aşamadır. Bu dönemler, demografik değişiklikler ve bölgesel jeopolitik gelişmelerin etkisiyle kapsayıcı, çok etnik gruptan oluşan bir yaklaşımdan Kazak ulusal kimliğine daha belirgin bir vurguya doğru kademeli bir geçişi yansıtmaktadır. Kazakistan'da post-komünizmin mirası aynı zamanda ulus inşa etme stratejilerini de etkilemiştir. Kabaziev'in (2022) öne sürdüğü gibi, komünist ideolojinin erozyonu, çoğu zaman etnik çizgilerde gelişen yeni bir kimlik biçiminin yaratılmasını gerektirmiştir. Kazakistan'da bu, ulusal kimliğin merkezi unsuru olarak Kazak etnisitesine yeniden odaklanılması anlamına gelmektedir.

Ancak ulusal kimliğin temeli olarak etnisiteye yapılan bu vurgu, etnik gerilimleri daha da kötüleştirme potansiyeline sahiptir. Kanlı Ocak olayları ve hükümetin etnik Kazakların önemli miktarda Rus nüfusunun bulunduğu bölgelere yerleştirilmesini teşvik eden politikaları, devletin etnik çatışmaları önlemek için sağlaması gereken hassas dengeyi vurgulamaktadır. Bu politikalar, ulusal birliği güçlendirmeyi hedeflerken bazen azınlık grupları arasında kayırmacılık veya dışlama algılarına da yol açabilmektedir.

Sonuç olarak, TDT üyesi devletlerin ulus inşa etme politikaları, tarihi mirasların, kültürel kimliklerin, etnik çeşitliliğin ve jeopolitik hususların karmaşık bir etkileşimi ile şekillenmektedir. Her devlet kendi özel bağlamına göre uyarlanmış benzersiz stratejiler benimserken, ulusal kimlik ve dilin desteklenmesi, etnik çeşitliliğin yönetimi ve bölgesel ve dış etkilerin yönlendirilmesi gibi ortak temalar, ulus inşa etme çabalarının kritik bileşenleri olarak ortaya çıkmaktadır. Bu politikaları anlamak, bölgedeki ulus inşasının daha geniş dinamikleri hakkında değerli bilgiler sağlamakta ve ulusal birlik ve istikrarı güçlendirmeye yönelik özel, bağlama özgü yaklaşımların önemini vurgulamaktadır.

8. Sonuç

Bu çalışma, Kazakistan'ın ulus inşa politikalarını, özellikle Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) bağlamında, bu politikaların benzersiz yerel öncelikleri korurken daha geniş bölgesel eğilimlerle nasıl uyumlu olduğunu analiz ederek incelemektedir. Aynı zaman çalışmada Kazakistan örneğinde TDT üye devletleri kapsamında ulus inşası stratejilerindeki kilit temalar ve farklı yaklaşımlar aydınlatılmaya çalışılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, Kazakistan'ın etnokültürel kimliğini sivil milliyetçilikle dengeleyerek karma bir yaklaşım benimsediğini ortaya koymaktadır. Bağımsızlık sonrası Elbası N. Nazarbayev tarafından başlatılan bu politikalar, milliyetçi talepler ile etnik azınlık haklarının korunması arasında hassas bir denge kurmak için tasarlanmıştır. Kazakistan Halk Meclisi'nin kurumsallaştırılması ve daha sonra K. Tokayev yönetiminde devam ettirilen üçlü dil politikası ve tarihsel anlatı güçlendirme politikaları Kazakistan'ın çok etnikli karmaşıklığını yönetmeye yönelik devam eden taahhüdün altını çizmektedir.

Kazakistan'ın ulus inşa sürecinin, etnokültürel ve sivil unsurlara ikili odaklanması nedeniyle TDT üye devletleri arasında benzersiz olduğunu göstermektedir. Türk devletlerinde görülen etnik olarak daha homojen yaklaşımların aksine, Kazakistan ulus inşasına yönelik medeni ve etnik yaklaşımlar arasında sürekli arabuluculuk yapmalıdır. Kazakistan Halk Meclisi, bu gerilimleri yönetmede önemli rol oynayan kurum olup, hem etnik kimliğin hem de medeni milliyetçiliğin bir arada var olduğu bir modeli kurumsallaştırmak ve böylece ulusal birliği güçlendirmek için hizmet etmektedir. Bu dengeleyici eylem, özellikle Kazakça ve Rusça konuşanlar arasındaki dilsel gerilimler ışığında, Kazakistan'daki kimlik politikalarının karmaşık doğasını vurgulamaktadır.

Dil konusunda diğer bir bulgu da Kazakistan örneğinde olduğu gibi, diğer TDT üyeleri Azerbaycan ve Özbekistan'ın ulus inşa politikalarında dil tanıtımının merkeziliği vurgulanabilir. Her üye devlet kendi çapında dilsel çeşitliliği yönetirken ulusal dilinin statüsünü yükseltmeye çalışırken, ulusal kimliği şekillendirmede önemli bir araç olarak ortaya çıkmaktadır. Kazakistan'da, devletin Kazakça, Rusça ve İngilizcenin yaygınlaşmasını sağlayan üçlü dil politikası, kültürel mirasını korurken ulusu modernize etmek ve uluslararasılaştırmak için stratejik bir çabayı göstermektedir. Bu yenilikçi yaklaşım, Kazakistan'ı daha geniş Türk dünyası içinde konumlandırırken, aynı zamanda iç dilsel karmaşıklıkları da ele almaktadır.

Çalışma, tarihi anlatıların ve kültürel sembollerin tanıtımının TDT üye devletleri arasında ortak bir tema olduğunu ve ulusal kimliği güçlendirmeye hizmet ettiğini göstermektedir. Kazakistan'da paylaşılan bir Türk mirasına ve tarihi dönüm noktalarının tanıtımına vurgu, tutarlı bir ulusal kimlik oluşturmada önemli bir rol oynamaktadır. Bu, bölgesel dayanışmayı teşvik etmek için tarihi ve kültürel ortak değerleri kullanma ve aynı zamanda Kazakistan'ın ulusal kimlik çerçevesini sağlamlaştırmaya hizmet etme yönündeki daha geniş TDT eğilimiyle uyumludur.

Çalışma neticesinde Kazakistan'ın TDT üyeliği ve daha geniş bölgesel katılımı bir diğer önemli bulgudur. Araştırma, Kazakistan'ın ulus inşa politikalarının benzersiz tarihi ve kültürel bağlamında derin köklere sahip olsa da, TDT içindeki bölgesel dinamiklerden de etkilendiğini doğrulamaktadır. Kazakistan, kültürel ve politik işbirliğini teşvik eden bölgesel girişimlere aktif olarak katkıda bulunmuş ve böylece bölgesel istikrarı ve ekonomik entegrasyonu güçlendirmiştir. Ulusal kimliği güçlendirirken bölgesel birliği teşvik etmeye yönelik bu ikili odaklanma, bölgeselciliğin Kazakistan'ın dış ve iç politikalarının stratejik bir boyutu olarak rolünü göstermektedir. Ulusal kimlik ve bölgesel kapsayıcılık arasında bir dengeyi teşvik

eden Kazakistan'ın dış politikası, Türk devletleri arasında kültürel ve politik işbirliğini geliştirme hedeflerine doğrudan katkıda bulunmaktadır. Bu, Kazakistan'ın yaklaşımının, etnik çeşitliliğin yönetimi ve birleşik bir ulusal kimliğin teşvikinin merkezi zorluklar olmaya devam ettiği TDT içindeki diğer çok etnikli devletler için bir model olarak hizmet edebileceğini göstermektedir. Ayrıca, bölgesel işbirliği ve diyalogun geliştirilmesi üye devletler arasında bilgi paylaşımını ve karşılıklı öğrenmeyi kolaylaştıran faktör olmakla birlikte, Türk Devletleri Teşkilatı gibi değişim ve işbirliği platformları, en iyi uygulamaların paylaşılması ve ulus inşasındaki ortak zorlukların ele alınması için değerli forumlar olarak hizmet edebilir.

Yerel ve bölgesel kimliklere yönelik ikili odaklanmanın, Orta Asya'da gelecekteki diplomatik ve ekonomik ilişkiler için önemli sonuçları vardır. Kazakistan'ın TDT'deki proaktif duruşu, onu bölgesel işbirliğinin ve entegrasyonun geleceğini şekillendirmede kilit bir oyuncu olarak konumlandırmakta ve ulus inşası politikalarının Türk dünyasının politik manzarasını etkilemeye devam edeceğini göstermektedir.

Yukarıda bahsi geçen bulgulara dayanarak, Kazakistan ve diğer TDT üye devletlerindeki politika yapıcılar, dil ve kültürel politikalar aracılığıyla paylaşılan bir kimlik duygusunu teşvik ederken etnikler arası hoşgörüyü besleyen kapsayıcı ulus inşa stratejileri benimsemeyi düşünmelidir. Bu stratejiler, her üye devletin benzersiz tarihi ve jeopolitik bağlamlarına uyum sağlayacak kadar esnek olmalıdır.

Bu çalışmanın sınırlılıklarını kabul etmek önemlidir. Kazakistan örneğinde TDT üye devletlerindeki ulus inşa politikalarının tematik analizi değerli bilgiler sunmasına rağmen, her bir üye devletten elde edilen verilerin mevcudiyeti ve güvenilirliği ile sınırlıdır. Gelecekteki araştırmalar, ulus inşası politikalarının uzun vadeli etkilerini değerlendirmek için daha kapsamlı veri toplama ve boylamsal çalışmalardan faydalanabilir.

Ayrıca, jeopolitik ve sosyal değişimlerin dinamik yapısı, ulus inşasında gelişen eğilimleri ve ortaya çıkan zorlukları yakalamak için sürekli araştırma yapılmasını gerektirmektedir. Küreselleşme ve teknolojik gelişmeler bağlamında kimlik, etnisite ve bölgeselciliğin kesişmesini incelemek, daha fazla araştırma için verimli bir zemin sunabilir.

Sonuç olarak, Kazakistan'ın ulus inşa politikaları, ulusal dilin tanıtımı ve yaygınlaştırılması, tarihsel anlatılar ve bölgesel işbirliği gibi TDT üye devletlerinde görülen ortak temalarla uyumlu, tarihi, kültürel ve jeopolitik faktörlerin nüanslı bir etkileşimini yansıtmaktadır. Kazakistan'ın ulus inşasına giden yolu, çok etnikli yapısı ve Türk dünyasındaki stratejik konumu nedeniyle benzersiz olsa da, bulgular, kimlik oluşumuna esnek ve kapsayıcı bir yaklaşımın hem ulusal hem bölgesel istikrarı teşvik etmek için çok önemli olduğunu göstermektedir. Kazakistan ulus inşa stratejilerini geliştirmeye devam ettikçe, Türk Devletleri Teşkilatı içindeki rolü bölgenin geleceğini şekillendirmede merkezi olmaya devam edecektir.

Finansman/ Grant Support

Yazar(lar) bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

The author(s) declared that this study has received no financial support.

Çıkar Çatışması/ Conflict of Interest

Yazar(lar) çıkar çatışması bildirmemiştir.

The authors have no conflict of interest to declare.

Açık Erişim Lisansı/ Open Access License

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY NC).

Bu makale, Creative Commons Atf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY NC) ile lisanslanmıştır.

Kaynaklar

- ADILET.KZ (2015) *Ob utverzhdenii Konceptii ukreplenija i razvitija kazahstanskoj identichnosti i edinstva* [Kazakistan kimliğinin ve birliğinin güçlendirilmesi ve geliştirilmesi Konseptinin onaylanması üzerine], URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/U1500000147>, (Erişim Tarihi: 08.06.2024).
- ADILET.ZAN.KZ (1993) *Konstitutsia Respubliki Kazahstan* [Kazakistan Cumhuriyeti'nin Anayasası] URL: https://adilet.zan.kz/rus/docs/K930001000_, (Erişim Tarihi: 08.06.2024).
- ADILET.ZAN.KZ (1995) *Konstitutsia Respubliki Kazahstan* [Kazakistan Cumhuriyeti'nin Anayasası] URL: https://adilet.zan.kz/rus/docs/K950001000_, (Erişim Tarihi: 08.06.2024).

- ADILET.ZAN.KZ (1997) Kazakhstan – 2030 Prosvetanie, bezopasnost' i uluchshenie blagosostoyaniya vseh kazahstantsev [Kazakistan - 2030 Tüm Kazakistanlıların refahı, güvenliği ve refahının artması], URL: https://adilet.zan.kz/rus/docs/K970002030_/links, (Erişim Tarihi: 08.06.2024).
- Aitymbetov, Nurken. Toktarov, Ermek & Ormakhanova, Yenlik (2015) 'Nation-Building in Kazakhstan: Kazakh and Kazakhstani Identities Controversy'. *Bilig Summer 2015*(74):1–20.
- Akçali, Pinar (2003) 'III. Nation-State Building in Central Asia: A Lost Case?' *Perspectives on Global Development and Technology* 2(3):409–29. doi: 10.1163/156915003322986334.
- Akiner, Shirin (1995) "The Struggle for Identity." In *After Empire: The Emerging Geopolitics of Central Asia*, edited by J. Snyder, 3–36. Washington, DC: National Defense University Press.
- AKORDA.KZ (2015) *Vystuplenie Gosudarstvennogo sekretarja Respubliki Kazahstan G.Abdykalikovoij na konferencii «İdentichnost' i edinstvo naroda Kazahstana v kontekste 100 konkretnyh shagov»* [Kazakistan Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı G. Abdykalikova'nın "100 Somut Adım Bağlamında Kazakistan Halkının Kimliği ve Birliği" konferansında yaptığı konuşma], URL: https://www.akorda.kz/ru/secretary_of_state/secretary_of_state_speeches/vystuplenie-gosudarstvennogo-sekretarya-respubliki-kazahstan-gabdykalikovoi-na-konferencii-identichnost-i-edinstvo-naroda-kazahstana-v-konte, (Erişim Tarihi: 14.06.2024).
- AKORDA.KZ (2019, September 02) *Konstruktivniy Obshhestvennyj Dilog–Osnova Stabil'nosti i Procvetaniya Kazahstana* [Yapıcı Kamu Diyalogu Kazakistan'ın İstikrar ve Refahının Temelidir] *Послание Главы государства Касым-Жомарта Токаева народу Казахстана* URL: https://www.akorda.kz/ru/addresses/addresses_of_president/poslanie-glavy-gosudarstva-kasym-zhomarta-tokaeva-narodu-kazahstana, (Erişim Tarihi: 08.06.2024).
- AKORDA.KZ (2021), *Vystuplenie Glavy gosudarstva K.K.Tokaevana XXXII sessi Assamblei naroda Kazahstana «Spravedlivyj Kazahstan: edinstvo, stabil'nost', razvitie»* [Kazakistan Halk Meclisi'nin XXXII oturumunda Devlet Başkanı K.K.Tokayev'in Konuşması "Adil Kazakistan: birlik, istikrar, kalkınma"] URL: <https://akorda.kz/ru/glava-gosudarstva-provel-rasshirenoe-zasedanie-soveta-assamblei-naroda-kazahstana-2194733>, (Erişim Tarihi: 14.06.2024).
- Alesina, A. F., & Reich, B. (2015). *Nation building*. Working paper, Department of Economics, Harvard University.
- Anderson B. (2006) "Imagined Communities". London: Verso, 256 p.
- ASSEMBLY.KZ (2024) *Assambleja Naroda Kazahstana* [Kazakistan Halkı Meclisi], URL: <https://assembly.kz/ru/ank/deyatelnost-assamblei-naroda-kazahstana>, (Erişim Tarihi: 08.06.2024).
- Astanatimes.com (2024) *Pan-Turkism: Turkic Vector in Kazakhstan's Foreign Policy*, URL: <https://astanatimes.com/2024/02/pan-turkism-turkic-vector-in-kazakhstans-foreign-policy/>, (Erişim Tarihi: 16.06.2024).
- Aydingün, I., & Aydingün, A. (2014). *Nation-State Building in Kyrgyzstan and Transition to the Parliamentary System*. *Parliamentary Affairs*, 67, 391-414.
- Baranov, N. A., & Kok, Sevgi (2021). 'The Difficult Path to a Civil Nation: the Experience of Nation-Building in Modern Kazakhstan'. *Post-Soviet Issues* 8(1):136–51. doi: 10.24975/2313-8920-2021-8-1-136-151.
- Berger, Mark T. (2006) 'From Nation-Building to State-Building: The Geopolitics of Development, the Nation-State System and the Changing Global Order'. *Third World Quarterly* 27(1):5–25. doi: 10.1080/01436590500368719.
- Bremmer, Ian (1994) 'Nazarbaev and the North: State-building and Ethnic Relations in Kazakhstan'. *Ethnic and Racial Studies* 17(4):619–35. doi: 10.1080/01419870.1994.9993843.

- Broers, L., & Mahmudlu, C. (2022). Civic Dominion: Nation-Building in Post-Soviet Azerbaijan over 25 Years of Independence. *Nationalities Papers*, 51, 47 - 63.
- Brubaker, R. (1996). *Nationalism reframed: Nationhood and the national question in the new Europe*. Cambridge University Press.
- Brubaker, Rogers (1996) 'Nationalizing States in the Old "New Europe" – and the New'. *Ethnic and Racial Studies* 19(2):411–37. doi: 10.1080/01419870.1996.9993918.
- Burkhanov, Aziz (2017) 'Kazakhstan's National Identity- Building Policy: Soviet Legacy, State Efforts, and Societal Reactions'. *Cornell International Law Journal* 50:1–14. doi: 10.31228/osf.io/2hfr6.
- Calhoun, C. (1997) *Nationalism*, Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Cohen, A. (2008). *Kazakhstan: The road to independence / energy policy and the birth of a Nation*. Washington, D.C.: Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program.
- Cohen, R.A., & Lev, T.D. (2021). Azerbaijan's state building power as a reflection of Israel–Iran hostility. *British Journal of Middle Eastern Studies*, 50, 107 - 122.
- Cummings, Sally N. (2003) 'Eurasian Bridge or Murky Waters between East and West? Ideas, Identity and Output in Kazakhstan's Foreign Policy'. *Journal of Communist Studies and Transition Politics* 19(3):139–55. doi: 10.1080/13523270300660021.
- Cummings, Sally N (2006) 'Legitimation and Identification in Kazakhstan'. *Nationalism and Ethnic Politics* 12(2):177–204. doi: 10.1080/13537110600734547.
- Çetin, S. (2014). *Kazakistan ulus inşa sürecinde Türk dilli toplulukların karşılaştırmalı olarak diaspora ilişkileri*. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Ankara, Türkiye.
- Daminov, I. (2020). Pereocenka klassifikacii modeli jetnicheskogo upravlenija v Kazahstane: sravnitel'nyj podhod [Kazakistan'daki etnik yönetim modelinin sınıflandırmasının yeniden değerlendirilmesi: karşılaştırmalı bir yaklaşım]. *Eurasian Research Journal*, Vol.11, No.2
- Daminov, I. (2021). *Jetnicheskaja politika Kazahstana 1991-2021: chtonuzhno menyat?* [Kazakistan'ın etnik politikası 1991-2021: neyin değiştirilmesi gerekiyor?] *Central Asian Bureau for Analytical Reporting*, URL: <https://cabar.asia/ru/etnicheskaja-politika-kazahstana-1991-2021-cto-nuzhno-menyat?pdf=49847>, (Erişim Tarihi: 08.06.2024).
- Ergun, A. (2021). Citizenship, National Identity, and Nation-Building in Azerbaijan: Between the Legacy of the Past and the Spirit of Independence. *Nationalities Papers*, 50, 813 - 830.
- Esenova, Saulesh (2002) 'Soviet Nationality, Identity, and Ethnicity in Central Asia: Historic Narratives and Kazakh Ethnic Identity'. *Journal of Muslim Minority Affairs* 22(1):11–38. doi: 10.1080/13602000220124818.
- GOV.KZ (2023, August 24) O podgotovke 7-mi tomnika Istorii Kazahstana [7 Ciltlik Kazakistan Tarihinin Hazırlanması Üzerine URL: <https://www.gov.kz/memleket/entities/sci/press/news/details/607665?lang=ru>, (Erişim Tarihi: 08.06.2024).
- GOV.KZ(a) (2024, January 24) Porjadka 9 tys. kazahstancevpereselilis' s jugana sever v 2023 godu [2023'te yaklaşık 9 bin Kazakistanlı güneyden kuzeye göç etti] URL: <https://www.gov.kz/memleket/entities/enbek/press/news/details/691277?lang=ru>, (Erişim Tarihi: 08.06.2024).
- GOV.KZ(b) (2024, January 15) Bolee 21,3 tys. jetnicheskih kazahov poluchil status kandas a v 2023 godu [2023'te 21,3 binden fazla etnik Kazak Kandas statüsü aldı] URL: <https://www.gov.kz/memleket/entities/enbek/press/news/details/685950?lang=ru>, (Erişim Tarihi: 16.06.2024).

- Huskey, E. (2003). National identity from scratch: Defining Kyrgyzstan's role in world affairs. *Journal of Communist Studies and Transition Politics*, 19, 111 - 138.
- Ilkhamov, Alisher (2013) 'Mustaqillik Ideology Tested: Nation-State Building in Uzbekistan and Related Security Challenges'. Pp. 109–23 in *OSCE Yearbook 2012*, edited by Institute for Peace Research and Security Policy at the University of Hamburg / IFSH. Nomos Verlagsgesellschaft mbH & Co. KG.
- Imran, S. (2018). Nation Branding Endeavours of Azerbaijan: Reshaping National Image. *Strategic Studies*.
- Isaacs, Rico, & Polese, Abel (2015) 'Between "Imagined" and "Real" Nation-Building: Identities and Nationhood in Post-Soviet Central Asia'. *Nationalities Papers* 43(3):371–82. doi: 10.1080/00905992.2015.1029044.
- İnaç, H., & Ünal, F. (2013). The construction of national identity in modern times: Theoretical perspective. *International Journal of Humanities and Social Science*, 3(11), 223-232.
- Kabaziev, Manarbek Sh. (2022) 'Formirovanie Natsionalnoj Identichnosti Respubliki Kazahstan: Osobennosti i Protivorechiya [Formation of National Identity of The Republic of Kazakhstan: Features and Contradictions]'. *Современная Европа* (7):221–31. doi: 10.31857/S020170832207018X.
- Kadyrzhanov, Rustem (2023) "Territory as Factor of Nation-Building in New Kazakhstan". *Horizons: Journal of International Relations and Sustainable Development* Spring(23):244-56. doi: <https://www.jstor.org/stable/48735810>.
- Kalashnikova, N. P., & Baitureyeva, K. A. (2023) "Nation-Building in Kazakhstan: Ethno-Confessional Contexts". *EURASIAN INTEGRATION: economics, law, politics* 17(3):159-67. doi: 10.22394/2073-2929-2023-03-159-167.
- Kazakistan Cumhuriyeti Anayasası (1995) URL: https://adilet.zan.kz/rus/docs/K950001000_, (Erişim tarihi: 16.05.2024)
- Kesici, O. (2011). The dilemma in the nation-building process: The Kazakh or Kazakhstani nation. *jemie*, 10, 31.
- KREMLIN.RU (2022, February 24), *Obrashhenie Prezidenta Rossijskoj Federacii [Rusya Federasyonu Başkanı'nın konuşması]* URL: <http://kremlin.ru/events/president/news/67843>
- Kurzman, Charles (1999) "Uzbekistan: The Invention of Tradition." *Critique* 15: 77–98.
- Laruelle, M. (2012). The paradigm of nationalism in Kyrgyzstan. Evolving narrative, the sovereignty issue, and political agenda. *Communist and Post-communist Studies*, 45, 39-49.
- Laruelle, M. (2014). The three discursive paradigms of state identity in Kazakhstan. *Nationalism and identity construction in Central Asia: Dimensions, dynamics, and directions*, 1-20.
- Lee, Chaimun. 2004. 'Languages and Ethnic Politics in Central Asia: The Case of Kazakhstan'. *Journal of International and Area Studies* 11(1):101–16.
- LEGALACTS.EGOV.KZ (2023) Ob utverzhdenii Konceptii razvitija jazykovoј politiki v Respublike Kazahstan na 2023 – 2029 gody [Kazakistan Cumhuriyeti'nde 2023-2029 Dil Politikasının Geliştirilmesi Konsepti'nin onaylanması üzerine], [Электронное правительство , Открытое правительство, Правительство Республики Казахстан](https://legalacts.egov.kz/npa/view?id=14488704), URL: <https://legalacts.egov.kz/npa/view?id=14488704>, (Erişim Tarihi: 08.06.2024).
- McCrone, D. (1998) *The sociology of nationalism*, London: Routledge.
- Melich, J., & Adibayeva, A. (2013). Nation-building and cultural policy in Kazakhstan. *European Scientific Journal*.

- mfa.gov.tr (2024) rganization of Turkic States (OTS), Ministry of Foreign Affairs, Republic f Türkiye URL: <https://www.mfa.gov.tr/turk-konseyi-en.en.mfa>
- Nadirova, Gulnar (2024) The Concept of the NATIONAL Vision and its Priorities in Uzbekistan and Kazakhstan. Eurasian Research Institute Bulletin, Akhmet Yassawi International Kazakh-Turkish University, URL: <https://www.eurasian-research.org/publication/the-concept-of-the-national-vision-and-its-priorities-in-uzbekistan-and-kazakhstan/> Accessed on 15.05.2024
- NTV (2021, January 29). Kazakistan'da Latin harflerine uyarlanan 31 harfliik yeni alfabe tanıtıldı. <https://www.ntv.com.tr/dunya/kazakistanda-latin-harflerine-uyarlanan-31-harfliik-yeni-alfabe-tanitildi,UTKTINGheUedDceJtA7cOw> (Erişim Tarihi: 19.03.2024).
- Ó Beacháin, Donnacha, & Kevlihan, Rob. 2013. 'Threading a Needle: K Azakhstan between Civic and Ethno-nationalist State-building'. *Nations and Nationalism* 19(2):337–56. doi: 10.1111/nana.12022.
- Olcott, Martha Brill. 1983. *Intellectuals and the Development of Nationalism in Kazakhstan*. 626–7. National Council for Soviet and East European Research.
- Olcott, Martha Brill. 2002. *Kazakhstan: Unfulfilled Promise*. Washington, D.C.: Carnegie Endowment for International Peace.
- ORTCOM.KZ (2024, February 16) Bolee 1 tys. Jetnicheskih kazahov poluchili status kandasa s nachala 2024 goda [2024 yılı başından bu yana binden fazla etnik Kazak Kandas statüsü aldı] Служба Центральных Коммуникаций при Президенте Республики Казахстан, URL: <https://ortcom.kz/ru/novosti/1708056095>, (Erişim Tarihi: 08.06.2024).
- Roman, A. (2020). Identity-Building in Kazakhstan. *Studia Universitatis Babeş-Bolyai-Studia Europaea*, 65(2), 327-358.
- Roy, Olivier (2000) *The New Central Asia: The Creation of Nations*. London: I. B. Tauris.
- Sadvokassova, Aigul, & Amirov, Adilet (2023) "The Process of Nation-Building in Kazakhstan: Historical Foundations, Topical Issuea and Important Work Vectors". *Theory and Practice* 6-20. doi: 10.61572/2958-1427-2023-1-6-20.
- Schmidt, M.B. (2007). Die Erfindung Kirgistans und der unvollendete Prozess der Nationenbildung. *Political Science. History*.
- Smith A.D. (1991) "National Identity". Harmondsworth: Penguin, 86 p.
- Smith, A. D. (1998) *Nationalism and modernism: a critical survey of recent theories of nations and nationalism*, London: Routledge.
- Smith, A. D. (1986) 'State-Making and Nation-Building'. ss. 228–263 in *States in history*. Vol. 15.
- Sputnik (2017, October 27) Kazakistan cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev, latin harflerinin kullanıldığı yeni Kazak alfabesini onayladı. <https://tr.sputniknews.com/asya/201710271030775280-kazakistan-latin-alfabesi/> (Erişim Tarihi: 11.02.2024).
- STAT.GOV.KZ (2023). *Kazakstan Respublikasy, 2021 zhylygy Kazakstan Respublikasy halkynyn ulattyk sanagynyn korytyndylary* [2021'de Kazakistan Cumhuriyeti ulusal nüfus sayımı sonuçları], URL: <https://stat.gov.kz/ru/national/2021/>, (Erişim Tarihi: 08.06.2024).
- Sutherland, Claire. (2005) 'Nation-Building through Discourse Theory'. *Nations and Nationalism* 11(2):185–202. doi: 10.1111/j.1354-5078.2005.00199.x.
- TENGRINEWS.KZ (a) (2023, February 13) Okolo 3 tysyach ulic i naseleennyh punktov pereimenujut v Kazahstane [Kazakistan'da 3 bine yakın cadde ve yerleşim yerinin adı değiştirilecek] URL: https://tengrinews.kz/kazakhstan_news/okolo-3-tyisyach-ulits-naseleennyih-punktov-pereimenujut-491040/, (Erişim Tarihi: 08.06.2024).

- Terzyan, Aram (2020) "New President, Old Problems: The Challenges of Post-Nazarbayev State-Building in Kazakhstan". doi: 10.47669/PSPRP-5-2020.
- TİKA (1992) Hakkımızda URL: <https://tika.gov.tr/kurumumuz/hakkimizda/>. (Erişim Tarihi: 08.06.2024).
- Til.gov.uz (2024) "O'zbekiston Respublikasining "Lotin yozuviga asoslangan o'zbek alifbosini joriy etish to'g'risida"gi Qonuniga o'zgartirishlar kiritish haqida"gi qonun loyihasi yuzasidan. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. URL: <http://til.gov.uz/uz/news-and-announcements/news/230>, (Erişim Tarihi: 15.05.2024).
- Tolz, V. (1998). Forging the nation: National identity and nation building in post-communist Russia. *Europe-Asia Studies*, 50(6), 993-1022.
- trtworld.com (2022) Turkic Council reforms into Organization of Turkic States, URL: <https://www.trtworld.com/turkey/turkic-council-reforms-into-organization-of-turkic-states-51608>, (Erişim Tarihi: 08.06.2024).
- Turkic Academy (2009) Türk Akademisi Hakkında. URL: <https://turkicacademy.org/tu>, (Erişim Tarihi: 08.06.2024).
- turkicstates.org (a) (2024) Organizasyon tarihçesi, URL: <https://www.turkicstates.org/tr/organizasyon-tarihcesi>, (Erişim Tarihi: 19.06.2024).
- turkicstates.org (b) (2024) TDT Üye Devletleri İstanbul'da Türk Yatırım Fonunun Kuruluş Çalışmaları Kapsamında Bir Çalışma Toplantısı Düzenledi. URL: https://turkicstates.org/tr/haberler/tdt-uye-devletleri-istanbulda-turk-yatirim-fonunun-kurulus-calismalari-kapsaminda-bir-calisma-toplantisi-duzenledi_2509, (Erişim Tarihi: 08.06.2024).
- Tutumlu, A., Imyarova, Z. & Meldibekova, Z. (2023) "Desovietizing Nation-Building in Kazakhstan: Case of 2020 Karday Violence". *BULLETIN Series Historical and Socio-Political Sciences* 78(3(2023)). doi: 10.51889/2959-6017.2023.78.3.003.
- TÜKİB (2016) Anasayfa URL: <https://tukib.kz/sayfa/tukib>, (Erişim Tarihi: 17.06.2024).
- TürkPA (2008) TÜRKPA Hakkında. URL: <https://turkpa.org/>, (Erişim Tarihi: 08.06.2024).
- TÜRKSOY (1993) İstoriya TÜRKSOY. URL: <https://www.turksoy.org/ru-RU/istoriya-tyurksoj>, (Erişim Tarihi: 14.06.2024).
- Wimmer, Andreas, & Schiller, Nina Glick. (2002) 'Methodological Nationalism and beyond: Nation-State Building, Migration and the Social Sciences'. *Global Networks* 2(4):301-34. doi: 10.1111/1471-0374.00043.
- ZAKON.KZ (2010, April 29) *Doktrina Nacional' nogoedinstva Kazahstana [Kazakistan Ulusal Birlik Doktrini]*, URL: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30501158&pos=5;-106#pos=5;-106, (Erişim Tarihi: 08.06.2024).
- ZAKON.KZ (2022, December 23), *Tokaev o janvarskih sobytijah: Jetobylovremjaispytanijdjanashegonaroda [Tokayev Ocak olaylarını anlattı: Halkımız için bir imtihan dönemiydi]* URL: <https://www.zakon.kz/politika/6379711-tokaev-o-yanvarskikh-sobytiyakh-eto-bylo-vremya-ispytaniy-dlyanashego-naroda.html>, (Erişim Tarihi: 14.06.2024).
- ZAKON.KZ (a) (2023, April 30), *Skol'ko ljudej raznyh nacional'nostej prozhivaet v Kazahstane [Kazakistan'da farklı milletlerden kaç kişi yaşıyor?]* URL: <https://www.zakon.kz/obshchestvo/6392097-skolko-lyudej-raznykh-natsionalnostej-prozhivaet-v-kazahstane.html>, (Erişim Tarihi: 16.06.2024).
- Zardykhan, Zharmukhamed (2004) 'Russians in Kazakhstan and Demographic Change: Imperial Legacy and the Kazakh Way of Nation Building'. *Asian Ethnicity* 5(1):61-79. doi: 10.1080/1463136032000168907.